

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Fırat University Journal of Social Science
Cilt: 14, Sayı: 2, Sayfa: 197-208, ELAZIĞ-2004

ÇOKTAN SEÇMELİ TEST TEKNİĞİNİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE OLUMSUZ ETKİLERİ

Negative Effect of Multiple Choice Test Technic on Turkish Teaching

Ahat ÜSTÜNER

*Fırat Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Elazığ.
austuner@firat.edu.tr*

Murat ŞENGÜL

*Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe Eğitimi Bölümü, Elazığ.
msengul@firat.edu.tr*

Özet

Bu çalışmada, çoktan seçmeli test tekniği kullanımının Türkçe öğretimindeki ölçme ve değerlendirmelerde ortaya koyduğu olumsuz etkiler üzerinde durulmuştur.

Türkçe öğretiminde kullanılan çoktan seçmeli testler, öğrencilerin belli bir konu üzerinde düşünme, düşündüklerini yazılı ve sözlü olarak ifade etme, yaratıcılıklarını ortaya koyma, eleştirel düşünme, yorumlama, çözümlenme ve konu üzerinde değerlendirmelerde bulunmasına olumsuz yönde etki eder.

Öğrencilerdeki anlama ve anlatım becerilerinin geliştirilmesinde, Türkçe dersinin gereken katkısı sağlayabilmesi, Türkçe öğretiminin temel hedeflerini kazandırmaya yönelik dil becerilerini geliştirici etkinlikleri ön plana çıkaran uygulamalarla mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dil, Türkçe öğretimi, öğrenme, öğretme, çoktan seçmeli test tekniği, ölçme ve değerlendirme.

Abstract

In this study we stressed on the negative effects of multiple choice test technic in measurement and evaluation in teaching Turkish.

Multiple choice sytests used in Turkish teahcing effects the students' skills negatively in thinking, written or oral explaining what they think, improving their creativeness, critical thinking and interpreting, solving and concluding about a subject matter.

It is possible to improve students' skills in understanding and explaining by regarding the practices that aim the improvement of language skills in Turkish teaching.

Key Words: Language, Turkish Teaching, Learning, Teaching, Multiple Choice Test Technic, Measurement and Evaluation.

GİRİŞ

Toplumdaki bireyler arasında iletişim ve etkileşim dille gerçekleşir. Dili kullanma becerileri bireyin çevresiyle iyi ilişkiler kurmasını, dolayısıyla toplumdaki yerini belirler. “İnsan, doğumundan itibaren, içinde yaşadığı toplumda var olan bilgilerin, insanlar arasındaki davranış biçimlerinin, inanç, öğreti ve kuramların oluşturduğu bir ekin yumağı ile kuşatılır. Tüm bu değerler, kişiden kişiye dil yoluyla aktarılır” (Adalı, 1983:14). Dil, bireysel ve toplumsal yaşamın en temel iletişim ögesidir. “Herhangi bir niyetin açığa vurulmasına, dolayısıyla bir zihinden başka bir zihne aktarılmasına yarayan bir işaretler sistemi” (Batuhan ve Grunberg, 1970: 9) olan dil, en önemli iletişim aracıdır. Eğitim bireyin düşünme ve iletişim becerilerini geliştirmeye hedeflediği için, dil eğitimi, eğitimin en önemli görevi olarak karşımıza çıkar.

Çağdaş toplumun uyumlu bir üyesi olarak yaşamının en önemli gereklerinden biri etkili ve yeterli bir iletişim gücüne sahip olmaktır. Toplum ile iç içe yaşayan birey, gereksinimlerini gidermek, duygu ve düşüncelerini başkalarıyla paylaşmak, bilgi kazanmak ve dengeli biçimde yaşayabilmek için toplumdaki diğer bireylerle iletişim kurmak zorundadır. Dilin etkili kullanımı, hem bireylerin toplum içinde diğer bireylerle iyi bir iletişim kurmasını, hem de eğitim alanındaki öğrenmelerin daha etkili bir şekilde gerçekleşmesini kolaylaştırır.

“Ana dili öğretimi, özellikle ilköğretimde bütün derslerin temelini oluşturur. Çünkü ana dilinde yetkinliğe ulaştıkça düşünce yapısı, yorum gücü gelişen, duygu ve beğeni inceliği kazanan; ulusal ve evrensel kültür birikimini algılamaya başlayarak kimliğini geliştiren bir öğrenci, öteki dersleri de büyük ölçüde başaracaktır” (Sever,2000: XI). Bireyin ana dilinde kazandığı davranışlar, onun gerek okuldaki, gerekse okul dışındaki başarısını ve bunun yanında çevreyle uyumunu belirleyen etkenlerdir. Bu bakımdan, kişinin ana dilini etkili bir şekilde kullanabilmesi ile okuldaki başarısı ve çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurması arasında yakın bir ilişki vardır.

Örgün eğitim sisteminin işlevi, eğitim-öğretim sürecinde, çocuğun kavram gelişimini sistemleştirerek bir üst aşamaya vardırarak, onun, bilgi edinme, düşüncelerini düzene koyma ve diğer insanlarla iletişim kurma becerilerini geliştirmesine yardımcı olmaktır (Ergenç, 2002 :133). Öğrencilere, Türkçeyi doğru bir şekilde ve amacına uygun olarak öğretmek, sadece Türkçe öğretmenlerinin görevi değildir. Eğitim-öğretim uygulamalarının her kademesinde görev yapan öğretmenler, kendi uzmanlık alanlarının yanında, aynı zamanda bir dil öğretmenidirler. Kendi uzmanlık alanlarına ait bilgileri öğrencilere aktarırken, iletişim sisteminin en önemli ögesi durumundaki dili kullanırlar. Öğrenciler, eğitim-öğretim etkinlikleri esnasında, öğretmenlerini kendileri için model olarak belirleyebileceğinden, onlar için, öğretmenin söylediği her şey doğru ve gerçek bir

yapıya sahiptir. İşte öğrencideki bu düşünce yapısından haberdar olması gereken öğretmenin, öğretimsel etkinliklerde, dili bilinçli olarak, özenle ve doğru bir şekilde kullanması gerekmektedir. Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde kullanma bilinci ve sorumluluğuyla, öğrencilerdeki yazılı ve sözlü anlatım becerilerinin geliştirilmesinde gereken katkıyı sağlaması gereken öğretmenlerin, bu amaçla öğrenciyi etkin olmaya yönlendirecek yöntemler kullanıp öğrencilerin, anlatım becerilerini uygun bir kalıba dökerek sergilemelerine imkan vermeleri gerekmektedir.

Dil öğretimi, birbiriyle örüntülü olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma etkinliklerine dayanır. Birey, çeşitli alanlara ilişkin bilgilerin çoğunu okuma ya da dinleme yoluyla edinir. Kendi bilgi, düşünce, duygu ve isteklerini de başkalarına konuşma ya da yazma yoluyla iletir. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma etkinlikleri, içeriği ve anlamı ne olursa olsun, bütün derslerdeki öğretimsel etkinlikler için gereklidir. Bu nedenle, ana dili öğretimi diğer bütün derslerdeki öğrenmelerin temelini oluşturur.

Öğrenmenin gerçekleşmesi, etkili bir iletişimin varlığına, etkili bir iletişimin varlığı ise ancak ve ancak öğretim dilinin etkili bir biçimde kullanılmasına bağlıdır. Okuduğunu veya dinlediğini anlayamayan; bilgi, düşünce ya da duygularını sözlü veya yazılı olarak anlatamayan bir öğrencinin okulunda başarılı olması da beklenemez (Tekin, 1980:17-18). Öğrencilerin dil ve iletişim becerilerinin geliştirilmesinde ve dil öğretim programının yapılandırılmasında izlenmesi gereken adımları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Öğretim hedeflerinin (dilsel ve iletişimsel hedeflerin) belirlenmesi,
- Hedefler doğrultusunda öğretim materyallerinin seçilerek örgütlenmesi,
- Öğretim materyallerinin söz konusu hedef davranışları öğrenciye kazandırma amacıyla işe koşulması,
- Bu hedeflerin öğrenci davranışına dönüştürülmesi,
- Öğrencilerin öğretim hedeflerine (dilsel ve iletişimsel hedeflere) erişip erişmediğinin kontrolü (değerlendirme) (Sönmez, 1993:43-62).

Öğrencilerin dil becerilerinin ne düzeyde olduğunu anlayabilmek, dil öğretim etkinliklerinin amaca ulaşip ulaşmadığını kontrol edebilmek için de birtakım ölçme ve değerlendirme etkinliklerine girişmek gerekmektedir.

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Öğretme-öğrenme sürecinin en önemli öğelerinden biri programdaki uygulamalardan elde edilen verimi görmek amacıyla yapılan ölçme ve değerlendirmelerdir.

Bloom ve arkadaşları, eğitim-öğretim sürecinde, öğretim etkinlikleri ve bu

etkinliklere bağlı olarak yapılması gereken değerlendirmenin, istendik davranışın oluşmasında ayrılmaz iki öğe olduğunu; değerlendirme olmadan öğretim durumu hakkında karar vermenin olanaksız olduğunu ortaya koymakta ve değerlendirmenin işgörüsünü, hedeflerde belirlenen değişmelerin olup olmadığını, olmuşsa gerçekleşme derecesini belirleyen kanıtların toplanıp yargılanması olarak belirtmektedirler (Demirel, 2003: 183).

Eğitim sisteminin her aşamasında kullanılabilir ölçme ve değerlendirme etkinlikleri, eğitim sisteminin kontrol öğesinin işlerliğinin sağlanabilmesi için yapılması zorunlu olan etkinliklerdir. Öğrencilere bazı istendik davranışları kazandırmak için planlanan eğitim- öğretim etkinliklerinin sonunda, öğrencilerin arzulan davranışları yeterli bir düzeyde kazanıp kazanmadıklarını ortaya koyarak eğitim sisteminin aksayan yanlarının tespiti ve daha sonra da iyileştirilmesi söz konusu olabilir. Günümüzde, eğitim sistemimizde, özellikle bir ders veya kurstaki başarıyı belirlemede; öncelikle, öğretmen tarafından hazırlanan ölçme araçlarının öğrencilere uygulanmasıyla öğrencilerin başarılarını yansıtan ölçümler elde edilmektedir. Sonra da elde edilen bu ölçümlerin, başarılı sayılabilmesi için gerekliliği önceden belirlenen bazı ölçütlerle kıyaslanması sonucu öğrencilerin o dersteki başarı durumları hakkında bir karar verilmektedir. Bu şekilde, öğretmenlerin elde ettikleri ölçümlerle, bazı ölçütlerin kıyaslanması sonucu öğrencilerin başarıları değerlendirilmektedir (Tan, Kayabaşı ve Erdoğan, 2002: 193).

Türkçe öğretimi uygulamalarında, öğretimsel etkinliklerin istenilen amaçlara ulaşp ulaşmadığını tespit için ölçme ve değerlendirmenin doğru yapılması gerekmektedir. Ölçme ve değerlendirme, esas itibarıyla programdaki amaçlara göre yapılmaktadır. Programda belirlenen amaçlar ve bu amaçlara bağlı hedef davranışların ne düzeyde gerçekleştiğini ve öğrencinin öğretme-öğrenme etkinliklerinde ulaştığı düzeyi ölçme ve değerlendirme yaparak tespit edebiliriz.

Eğitimin hedeflerini tespit ederek bu hedeflere bağlı olarak gerçekleştirilmesi düşünülen davranışları ölçmek ve değerlendirmek için birtakım çalışmalar yapılmıştır. Okullardaki ölçme etkinliklerinin sebeplerini; öğrencilerin bir derse hazır oluş seviyelerini tespit etmek, derste öğretilmesi planlanmış olan davranışların daha önceden öğrenilmiş olup olmadıklarını saptamak, her öğrenme ünitesi sonunda bu öğrenme ünitesinde öğretilmesi planlanmış olan davranışlardan hangilerinin tam olarak öğrenilmiş, hangilerinin tam olarak öğrenilmemiş ve bunun sonucunda da muhtemelen neden öğrenilmemiş olduğunu meydana çıkarmak ve dersin belli dönemlerinin sonunda, bu dönemlerdeki etkileşimlerin ürünü olarak meydana gelen hedeflerle tutarlı öğrenme düzeylerini belirlemek (Özçelik, 1981:5) şeklinde özetleyebiliriz.

Değerlendirme, öğrenciye, davranışını nasıl geliştireceği hakkında bilgi verdiği için yeterince başarılı olan öğrenciyi güdüler; öğretmenin, öğrenci hakkında vereceği kararlara dayanak olur ve öğretmenin kendi öğretiminin ne derecede etkili olduğunu kestirmesine yardımcı olur (Özçelik, 1981:6). Dolayısıyla değerlendirme, öğretmen, öğrenci, öğretim ve programa ilişkin kararların verilmesinde destekleyici ve tamamlayıcı etkinlikleri bünyesinde bulundurur.

Öğrencilerin başarılarını değerlendirmek amacıyla yapılan sınavlardan elde edilen ölçümler, öğrenci başarısını yansıtmakla birlikte, öğretimin verimliliğine ve etkililiğine yönelik bilgiler sağlar. Bir derste, eğer öğrenciler istedik davranışları yeterli düzeyde kazanamamışlarsa, bunun olası sebepleri araştırılmalıdır. Öğrencilerin söz konusu davranışları neden kazanamadıkları araştırılmalı ve bu araştırma bulguları çerçevesinde eğitim sistemi gerekli revizyona tabi tutulmalıdır (Tan, Kayabaşı ve Erdoğan, 2002: 193).

Türkçe derslerindeki ölçme ve değerlendirme etkinliklerinde kullanılan soruların şu özelliklere sahip olması gerekmektedir:

- Öğrenciyi öğrenmeye güdülemelidir.
- Öğrenciler, sorudan farklı anlamlar ve yorumlar çıkarmamalıdır.
- Ölçülmeye çalışılan davranış ne ise, sadece o sorulmalıdır (Bu hususta ders programının öngörmüş olduğu hedeflerden, genel ve özel amaçlardan faydalanılmalıdır).
- Gereksiz ipuçlarını ve ayrıntılı bilgileri bünyesinde bulundurmamalıdır.
- Ölçülen davranış ne ise, o davranışın beklenen öğrenme düzeyinde gösterilmesini gerektirmelidir.
- Ölçülmesi amaçlanan davranışı yeterince kazanmış öğrenciler, soruyu doğru yanıtlayabilmelidir.
- Öğrencinin kendisini değerlendirmesine olanak sağlamalıdır.
- Öğrencinin yeni davranış kazanmasını sağlayıcı nitelikte olmalıdır.
- Öğrencinin hem bilgi birikimine uygun hem de bu birikimi geliştirici bir mahiyet arz etmelidir.
- Öğrenciyi araştırma, inceleme ve gözlem yapmaya yönltebilmelidir (Kutlu, 1999:20).

Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme yapmanın amaçları, öğrencinin eksik ve üst düzey öğrenmelerini ortaya çıkarmak, ilerisi için yapılacak çalışmaları belirlemek, öğrencinin gelişimini kaydetmek ve öğrencinin başarısıyla ilgili değerlendirme yapmaktır.

Türkçe öğretimindeki ölçme ve değerlendirmelerde uygulanan sınav türlerini şu şekilde sıralayabiliriz: 1-Yazılı yoklama, 2-Sözlü yoklama, 3-Kısa cevaplı testler, 4-

Eşleştirme maddeleri, 5-Doğru-yanlış testleri, 6-Çoktan seçmeli testler.

Türkçe dersi bir ifade dersi olduğu için bu dersteki ölçme ve değerlendirmelerde genellikle yazılı yoklamalara başvurulmaktadır. Çoktan seçmeli testler, Türkçe öğretiminde kullanılan bir diğer sınav türüdür. Bu çalışmada, çoktan seçmeli test kullanımının, kendini ifade edebilme ve yazılı anlatım becerilerinin gelişmesi yönünden Türkçe öğretimine olumsuz etkileri üzerinde durulacaktır.

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÇOKTAN SEÇMELİ TEST TEKNİĞİNİN KULLANIMI VE BU TESTLERİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE OLUMSUZ ETKİLERİ

Çoktan seçmeli bir testte her soruda, soruyla birlikte, sorunun cevabı olabilecek seçenekler de sunulur. Öğrencilerin, sunulan seçeneklerden doğru olanı bulup işaretlemeleri beklenir. Anlaşılacağı üzere, çoktan seçmeli testler, sorulan bir sorunun doğru cevabını verilen seçeneklerden bulduran bir sınav türüdür. Çoktan seçmeli testlerde, cevaplayıcı, dilediği gibi cevap veremez. Öğrencinin vereceği cevap, sunulan seçeneklere bağlıdır. Öğrenciler, verilen seçeneklerden doğru cevabı veya verilen seçenekler arasından en doğru olanı bulup işaretlemektedirler (Tan, Kayabaşı ve Erdoğan, 2002: 333).

İfade ve becerileri geliştirmeyi ön planda tutması gereken Türkçe derslerinde çoktan seçmeli test tekniğinin kullanımı bazı olumsuzlukları beraberinde getirecektir. Türkçe öğretimindeki ölçme ve değerlendirmelerde, çoktan seçmeli test tekniği kullanımının ortaya çıkaracağı olumsuz durumları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Çoktan seçmeli testler, daha çok olgusal bilgiyi ölçmeye yönelik olup iyi bir şekilde hazırlansa bile ifade yeteneğinin dışında kalan yargılama, yorumlama, değerlendirme ve çözümlenme gibi üst düzeydeki zihinsel becerileri tam anlamıyla ölçemez. Bu testler, “öğrenciye, bilgisini ve düşündüklerini düzenleme ve dilediği şekilde ifade etme olanağı sağlamaz” (Yıldırım, 1983.144).

Okullarda, dersler klasik yöntemlerle işlendiğinden, öğretim etkinliklerinde belirlenen hedefler bilişsel alanda düşük düzeyde olmakta, duyuşsal alandaki hedeflere ise hemen hemen hiç yer verilmemektedir. Bu durum, aktarılan bilginin bilgi düzeyinden öteye geçmesini engellemektedir. Bu haliyle, analiz, sentez yapabilen, araştırmacı, girişimcilik ruhuna sahip, yaratıcı düşünebilen, problem çözme becerisi kazanmış, kendi başına karar verme beceri ve tekniğine sahip bilgi çağının bireylerini yetiştirmek mümkün gözükmemektedir. (Tezci, 2000: 76). Öğrencinin aldığı bilgiyi üst düzeyde bir beceri haline getirebilmesi o bilgiyi kullanmasıyla, ona yeni bir yorum getirmesiyle mümkün

olacaktır. Öğrencilerin dil becerilerini ölçmeye yönelik olarak sorulan “iyi bir sorunun özelliği, yöneltildiği konuyla ilgili bilgiyi ve bilinen bütün olguları kontrol etmek, karşılaştırmak ve sorgulamaktır. Dolayısıyla, öğrenciye bulguyu yorumlama, açıklama, nedenleri ilişkilendirme, eleştiri, sonuçları izleme, hayal gücünü kullanma, değerlendirme sürecini işleme koyma imkânını verebilmelidir” (Özbay, 2002:544). Çoktan seçmeli test soruları, kendi içerisinde yer alan hazır bilgiyi yokladığından, öğrencinin soru üzerinde düşünüp ona yeni bir yorum getirmesine engel teşkil etmektedir. Durum böyle olunca, bu soruların bilgi ve kavrama düzeyindeki davranışları ölçmekten öteye geçmesi mümkün olmaz. Ölçme ve değerlendirme etkinliklerinde, çoktan seçmeli testlerden çokça faydalandığı görülmektedir. Bazı derslerde, öğrencilerin akademik başarılarını ölçmede yoklanan davranışlar çoğunlukla bilgi ve kavrama düzeyinde olduğundan öğrencilerin bu derslerdeki başarılarını ölçmede çoktan seçmeli test tekniğinin kullanımı uygun olabilir. Ancak öğretim amaçlarına bağlı olarak Türkçe dersi diğer derslere oranla daha değişik bir yapıya sahip olduğu için Türkçe öğretiminde çoktan seçmeli test tekniğini kullanmanın uygun olduğunu söyleyemeyiz. Bu özellikteki soruları, Türkçe öğretiminde, üst düzeydeki bilişsel davranışları ortaya çıkarmaya yönelik bir yapıya sokmak oldukça güçtür. Çoktan seçmeli testler, öğrencilerin düşüncelerini ortaya koyma yetenekleri ile analiz, sentez ve değerlendirme düzeyindeki davranışlarını ölçmeye pek uygun değildir. Dolayısıyla, bir ifade ve beceri dersi olan Türkçe dersinde, sorular çok iyi bir şekilde hazırlansa bile, çoktan seçmeli testler kullanılarak yapılan bir sınav pek sağlıklı sonuçlar ortaya çıkarmaz.

Temel eğitimin hedef ve ilkeleri göz önüne alınırsa Türkçe dersi dışındaki diğer dersler için de aynı durumun söz konusu olduğu anlaşılacaktır. Bilimde ilerleme ancak her bakımdan gelişmiş ve zengin bir dille gerçekleşebilir. Dolayısıyla sadece Türkçe dersinde değil, her derste öğretmenin öncelikli görevi, öğrencilerine ana dillerini güzel ve etkili şekilde kullanabilme yeteneği kazandırmak için yardımcı olmaktır. Hem kendisi bu konuda iyi bir örnek olmalı, hem de öğrenme ve öğretmenin etkili ve gelişmiş bir dille mümkün olduğunu göz önünde tutarak, birinci planda öğrencilerinin dili kullanma becerilerinin gelişmesi için uygun çalışmalar yapmayı ilke edinmelidir. Ülkemizde on binleri aşkın adayın girdiği sınavları teknik zorunluluklarla çoktan seçmeli test tekniği dışındaki bir yöntemle yapma olasılığı olmayabilir; fakat eğitim esnasında bu tekniği kullanma mecburiyeti söz konusu değildir. Eğitim öğretim esnasında öğrencileri bu tekniğe alıştırmak maksadıyla sadece bir kere çoktan seçmeli test uygulanabilir. Ancak bu tekniğin daha fazla kullanılmasının dil eğitimi dışındaki dersler için de büyük olumsuzluklar taşıdığı açıkça bilinmelidir.

Çoktan seçmeli testlerde cevaplayıcı, cevabı verilen muhtemel cevaplar arasında

seçeceğinden, bir maddenin yoklandığı bilgiye sahip olamayan bir öğrencinin bile, tahminle, doğru cevabı bulma olasılığı vardır.

Çoktan seçmeli testlerin hazırlanması uzmanlık ve tecrübe gerektirmektedir. Öğretmenlerin çoğunun çoktan seçmeli testleri hazırlama ve bu testleri uygulama konusunda yeterli ölçüde bilgiye sahip olmaması ve sınav kağıtlarını daha kısa bir zamanda değerlendirmek amacıyla çoktan seçmeli testlere başvurması; hazırlanan ve öğrencilere uygulanan testlerin istenen amaçları ve bu amaçlar doğrultusunda belirlenen hedef davranışları gerçekleştiremediği görülmektedir.

Çoktan seçmeli testlerin uygulandığı sınavların puanlamasında öğrencinin önceki başarısı, sınıf içerisindeki başarı durumu ve davranışları, yazı güzelliği, iyi kompozisyon yazabilme gibi özelliklerin etkisi olmaz (Tekin, 1996:149-150). Öğrenci, sadece sorulan sorulara verdiği cevapların doğruluğuyla orantılı olarak puan veya puanlar alır. Değerlendirmede de bu puanlar sonuca çok büyük bir etkide bulunur.

Çoktan seçmeli testler, çocuklardaki yorumlama gücünü ölçmeye yönelik değildir. Eğitimin en önemli hedeflerinden birisi de öğrencilerdeki yaratıcı düşünme ve yorumlama yeteneğini ortaya çıkarmak olduğuna göre, çoktan seçmeli testlerle, yorumlama ve yorumlamaya bağlı olarak yaratıcılığı ortaya çıkarmak ve geliştirmek mümkün olmayacağından; olgu bilgisinin dışında, yorumlamaya dayalı becerileri ortaya çıkarma veya geliştirmeye yönelik davranışları ölçmede çoktan seçmeli testleri kullanmak uygun değildir.

Türkçe derslerindeki amaç öğrenciyi sadece birtakım bilgilerle karşılaştırmak, birtakım verileri kavratmak değildir. Bununla birlikte, ezbere bilgi vermenin de öğrenciye bir faydası olmayacaktır. Çünkü çağdaş ve bilimsel bir eğitimin amacı bireyi bilgi ile donatmaktan ziyade bireye bilgi edinme yollarını öğretme, bireyde sağlıklı düşünme becerisini geliştirme ve karşılaştığı problemleri çözerek günlük hayatta karşılaşmış olduğu çeşitli durumlara uyum sağlama yeteneğini geliştirmektir (Küçük, 2002:130). Çoktan seçmeli testler, öğrencilerin problem çözme, araştırma, yorumlama, karşılaştırma, tartışma, analiz etme, çözümlenme, birleştirme ve değerlendirmelerde bulunma gibi etkinlikleri gerçekleştirme yeteneklerini köreltmektedir.

Bireysel gelişmeye önem verilmeyen ve mantıksal düşünceye dayanan eğitim sistemimizde, bireysel olarak bir şeyler üretebilme yeteneğine sahip olan öğrencileri bütün eğitim dönemleri boyunca çoktan seçmeli testlerle karşı karşıya getirerek kalıplaşmış bir birey haline getirmek, onların yaratıcılıklarının gelişimine vurulan en büyük darbedir.

Çoktan seçmeli testler, öğrenciyi yaratıcılığa yöneltecek, bağımsız ve özgün fikirler ortaya koymaya teşvik edecek bir yapıya sahip değildir. Anlama ve anlatma

becerilerinin ağırlıkta olduğu Türkçe dersleri, çocuğun yaratıcılık yeteneğinin ortaya çıkarılması, geliştirilmesi ve çocuğun güdülenmesi için uygun ders olma özelliğini taşımaktadır. Bu derste yapılacak ölçme ve değerlendirmelerde, giriş paragrafı verilen bir yazıya uygun bir başlık bulma, verilen bir metni yeniden düzenleme, tasvir yapma, görülen bir resimle ilgili bir öykü yazma gibi etkinlikler yaratıcılığı ortaya çıkarmada kullanılabilir. Çocuklardaki yaratıcılığı ortaya çıkarmada taklit önemlidir. Çocukların, öncelikle bazı şeyleri taklit etmeleri hoş karşılanmalıdır. Çünkü taklit, beraberinde yeni bir buluşu getirebilir. Çocuğun taklit esnasında dikkati bir yöne yoğunlaştırması yeni fikirler ve düşünceler üretmesine zemin hazırlar. Bu yüzden Türkçe dersinde anlatım ve yazma etkinliklerine çokça yer verilmelidir.

Çoktan seçmeli testlerle, öğrencilerin bildiklerini bir kalıba dökerek sunabilme ve soruların cevaplarını dil bilgisi kurallarına göre açık, anlaşılır bir şekilde ifade etme gücünü ölçmek mümkün değildir.

Öğretmenlerimizin büyük bir kısmı, sadece ders kitaplarına bağlı kalarak öğretim yapmaktadır. Bu durum, bu uygulamanın öğretmenlerin kolayına gelmesi, dersin işleniş açısından öğretmenler arasında tutarlılık sağlanması ve teftiş gereklerini yerine getirme titizliği gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Türkçe ders kitapları incelendiğinde, kitaplarda yer alan metinlerin hemen hepsinin sonunda okuduğunu anlama becerisini ölçmeye dayalı davranışlarla ilgili sorular bulunduğu görülmektedir. Bir okuma parçası işlenirken, çoğu kez, bu sorulara göre bir yol izlenmekte; ölçme durumlarında da yine bu sorular sorularak ilgili davranışlar yoklanmaktadır. Bu tür uygulamaların dışında, yazılı anlatım becerilerinin ölçümüne yönelik çalışmalara ise çok az yer verilmektedir. Yazma çalışmalarının yapılacağı yegâne ders olan Türkçe dersinde yapılan yazım (imlâ), dil bilgisi, okuma ve yazma etkinliklerinin bir bütünlük içinde ele alınamayışı, dil ve kompozisyon uygulamalarında bu tür etkinliklere yeterince yer verilmemesi, öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkiler.

Çoktan seçmeli test tekniği, dili mekanik bir hale getirmektedir. Bu teknikte yapılan değerlendirmelerde ifade, cümle kurma anlayışı kaybolmaktadır. Bazı durumlarda bu belki bir zorunluluk gibi görünüyor; ama dili ve nesilleri feda etmemek gerekir (Kayaalp, 1998:130). Bilhassa Türkçe dersinde, yazılı yoklamaların bir uygulama niteliği taşıdığı; öğrencinin duygu ve düşüncelerini ifade etme, böylece edebî zevki tatma imkânı bulduğu unutulmamalıdır.

Yazmayı öğrenmenin en iyi yolu, bizzat yazı yazmaktır. Öğrenciler, yazılı anlatım becerisini ancak yazı yazarak kazanabilirler. Öğrenme-öğretme etkinliklerinde yazma çalışmalarına yeterince yer verilmemesi, öğrencilere yazı yazdırma yoluna çok az

gidilmesi, öğrencilerde bu tür becerilerin gelişimini engeller. Öğrencilerin yazdıkları yazıların, kompozisyonların, onların yazılı anlatım becerilerinin gelişimine hizmet edebilmesi, öğrencilerin, yazılarındaki yanlışlıkları bilmelerine bağlıdır. Çoktan seçmeli test tekniğiyle öğrencilerin dil becerilerini ölçmeye çalışmak, bu türden bir uygulamaya da fırsat bırakmamaktadır.

Yazılı ve sözlü sınavlar, olgusal bilginin yanında, eleştirel düşünme, yargılama, değerlendirme, yorumlama, çözümlenme ve bildiklerini belirli bir düzen içinde ifade etme niteliklerini ölçebilir; öğrenciye bildiklerini, gözlemlerini seçme, düzenleme, eleştirme ve yorumlama olanağı sağlar (Yıldırım,1983: 144). Bu sınavların, öğrencilerin bir konudaki düşüncelerini yazılı olarak dile getirmelerine imkân sağladığı göz önüne alınırsa, bu sınav yerine çoktan seçmeli test tekniğini kullanmak, öğrenciyi düşünce, duygu ve isteklerini, tasarımlarını dile getirebileceği bu imkândan da mahrum bırakmaktadır. Ölçme ve değerlendirmelerde yazılı yoklamanın kullanılması, esas olarak değerlendirme maksatlı olmakla birlikte, bu uygulamanın dil öğretimi açısından öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin gelişimine katkı sağladığı gerçeği unutulmamalıdır.

Öğrencilerimizin Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde kullanma yeteneklerini geliştirmek için, onlara, duygu ve düşüncelerini sözlü veya yazılı olarak sık sık anlatabilme imkânları sağlanmalıdır. Öğretmen, öğrencileri, bir sistem içerisinde ne kadar çok konuşturur ve onlara ne kadar çok yazılı anlatım çalışmaları yaptırırsa ve bu etkinlikler içerisinde onları ne kadar çok düşündürür, onların eleştiri yapmasını sağlarsa olumlu sonuç alması o kadar çok kolaylaşır. Öğrencilerin, okudukları bir yazıda, dinledikleri bir konuşmada işlenen düşünce ya da duyguları kavrayıp sezebilme yeteneklerinin geliştirilebilmesi için, metinler üzerinde çalışırken gözlemlerde bulunmak, kaynakları incelemek ve sorunları çözmek suretiyle bütüne varma yöntemi uygulanmalıdır. Türkçe öğretimi etkinliklerinde bu şekilde yapılacak uygulamalar sayesinde öğrencilere, bilimsel, eleştirici, yapıcı ve yaratıcı düşünme yeteneği kazandırılabilir. (MEB, 2000:10). Öğretme-öğrenme etkinliklerinde en önemli iletişim ögesi olan dili, arzu edilir ölçü ve seviyede ifade vasıtası haline getirmek, her şeyden önce kişinin dili bilmesini, dili tanımasını, onunla mücadeleye girişmesini ve onu yaşamasını gerektirir. Dilin, kişiye gizli kapılarını açması böyle deneyimlerle gerçekleşir (Aktaş ve Gündüz, 2001: 60). Öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek açısından, dil öğretim etkinliklerinde bu tarzda yol göstermeler, dil öğretimini gerçekleştirecek olan öğretmenlere düşen bir görevdir.

Ülkemizde yürütülen dil eğitimi çalışmaları çeşitli nedenlerle bir türlü Türkçe öğretimini iyileştirecek kanallara oturtulamamaktadır. Hem eğitim öğretim yıllarında ve hem de daha sonraki dönemlerde insanlarımızın dil yeteneği bakımından yeterince

başarılı olamadıkları görülmektedir.

Çoktan seçmeli test tekniğinin dilin öğretimindeki olumsuz etkilerine başka ülkelerde de rastlanmaktadır. Amerikan öğrencilerinin yazma becerilerindeki gerilemenin sebeplerini araştıran Amerikalı eğitimciler, bunun test sorularından kaynaklandığını tespit etmişlerdir (Taş, 2002:84). Bu gerçekler bilinirken, eğitim esnasındaki sınavların çoktan seçmeli testlerle yapılması öğrencilerin dil konusundaki becerilerini daha da geriletmektedir.

Ülkemizin ihtiyaç duyduğu ve Millî Eğitimin genel hedefleri içerisinde nitelikleri belirlenen insan tipinin yetiştirilmesinde, dil öğretiminin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Bilgi çağını uygun bir biçimde özümseyerek, geleceği daha iyi planlayabilecek nesillerin yetiştirilmesinin temel koşullarından birisinin de bilimsel veriler ve çağdaş koşullar ışığında tasarlanmış iyi bir ana dili öğretimi olduğu öne sürülebilir. Nitekim, ana dilini iyi bir şekilde öğrenmenin sağlayacağı uygun bir geçişle başka diller de daha kolay bir şekilde öğrenilebilir. Böylelikle, bireyin dünyadaki gelişmelere farklı açılardan bakmasını sağlayıcı katkı bile önemli bir eğitim olgusu olarak ortaya çıkar.

Eğitimde uygulanan programlar, önemli bir olgu niteliği taşımaktadır. Programların geliştirilmesine bağlı olarak öğretim etkinliklerinden elde edilen verim de artar. Türkçe öğretimindeki ölçme ve değerlendirme sorununun temelinde de tam anlamıyla etkin ve tutarlı bir programın uygulanmaması yatmaktadır.

SONUÇ

Türkçe öğretimi etkinlikleri içerisinde yapılacak ölçme ve değerlendirmelerin uygun bir yapıya kavuşturulması, yukarıda sıralanan hususların dikkate alınmasıyla mümkün olacaktır. Öğrencileri belli bir konu üzerinde düşündürmeyen ve düşündüklerini yazılı ve sözlü olarak etkili bir şekilde ifade etme olanağı sağlamayan, onların yaratıcı düşüncelerinin gelişimini engelleyen, üst düzey bilişsel ve duyuşsal becerileri ölçmeye yeterli olmayan çoktan seçmeli testlerle yapılacak ölçme ve değerlendirmenin, Türkçe öğretimindeki ölçme ve değerlendirme etkinliklerinde kullanılmaması gerekir.

Türkçe öğretimini gerçekleştirecek kişilerin ölçme ve değerlendirme uygulamalarında istedikleri verimi elde edebilmeleri; Türkçe öğretiminin temel hedeflerini kazandırmaya yönelik iletişim yeteneklerini geliştirici etkinlikleri bünyesinde bulunduran yazılı ve sözlü sınav türlerini tercih etmelerine bağlıdır. Bu tarz uygulamalar, çocuğa yorum yapmayı, bilinenden yola çıkarak yeni düşünceler üretmeyi veya bilineni yeniden yorumlamayı öğretecek, çocuğu farklı bakış açılarını yakalamaya yöneltecek, çocuğun yaratıcılığını teşvik edecek, ona, düşündüklerini etkili bir şekilde ifade edebilme olanağı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Adalı, O. (1983). Anadili Olarak Türkçe Öğretimi Üstüne. **Türk Dili** (Dil Öğretim Özel Sayısı), S.379-380, s.31
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2001). **Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Ankara: Akçağ Yayınları
- Batuhan, H. ve Grunberg, T. (1970). **Modern Mantık**, İstanbul: Millî Eğitim Yayınları
- Ergenç, İ. (2002). Anadilinde “Türkçe” Yapılan Eğitimin Kavram Gelişimine ve Düşünce Üretimine Etkisi. **Türkçenin Dünü, Bugünü, Yarını, Uluslararası Bilgi Şöleni (7-8 Ocak 2002) Bildirileri**. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Demirel, Ö. (2003). **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kutlu, Ö. (1999). İlköğretim Okullarındaki Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma Parçalarına Dayalı Olarak Hazırlanmış Sorular Üzerine Bir İnceleme, **Bilim ve Eğitim**, 23(111): 14-21.
- Küçük, S. (2002). Örgün Eğitim İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme Çalışmalarında Karşılaşılan Güçlükler, **Millî Eğitim**, S. 153-154. s.125-137.
- MEB.(2000). **İlköğretim Okulu Ders Programları Türkçe-Yazı Programı 6-7-8**, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Özbay, M. (2002). İlköğretim Okulları Türkçe Ders Kitaplarındaki Anlama Sorularının Öğrencilerin Düşünme Becerilerine Katkısı, **Türk Dili**, (609):536-546.
- Özçelik, D. A. (1981). **Okullarda Ölçme ve Değerlendirme**, Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Sever, S. (2000). **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (1993). **Eğitim Felsefesi**, Ankara: Adım Yayıncılık.
- Tan, Ş., Kayabaşı, Y. ve Erdoğan, A. (2002). **Öğretimi Planlama ve Değerlendirme**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taş, S. (2002). Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Açısından Test Tekniği, **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 3 (3) :81-86.
- Tekin, H. (1980). **Okuduğunu Anlama Gücü ve Yazılı Anlatım Becerisini Geliştirme Yönünden Okullarımızdaki Türkçe Öğretimi**, Ankara: Mars Matbaası.
- Tekin, H. (1996). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**, Ankara. Yargı Yayınları.
- Tezci, E. (2000). Öğrenme Paketleriyle Hazırlanan Çocuk Hikayelerinin Başarı ve Tutuma Etkileri, **Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 12 (2000): 74-84.
- Yıldırım, C. (1983). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. Ankara. ÖSYM Eğitim Yayınları.